

05

A

2476

I. N. J.
DISPUTATIO INAUGURALIS
IN SOLENNITATIS JOBELÆI SECULARIS
FORMULÆ CONCORDIÆ

HONOREM,
AD LAUDEM NOMINIS DIVINI,
PRO GRATIOSA CONSERVATIONE
CÆLESTIS DEPOSITI,

FORMULÆ CON-
CORDIÆ,

per ipsos centum Annos intemerate custoditæ,

Quam

ADVERSUS ERRORES NONNULLOS,

IN EADEM JAM PROFLIGATOS,

IN SOLEMNI ACTU, ET CONSENSU ACADEMIÆ,

Pro consequenda LICENTIA,

CONSCENDENDI SUPREMUM HONOREM,

ET PRIVILEGIA DOCTORUM THEOLOGIÆ

IMPETRANDI,

IN ELECTORALI SAXONIÆ UNIVERSITATE,

PRÆSIDE

D. ABRAHAM CALOVIO,

PROF. P. PRIMARIO, PASTORE, CONSISTORII ADSESSORE,

SUPERINTENDENTE GENERALI, p. t. FACULTATIS

THEOLOG. DECANO,

publice defendet

M. FRANCISCUS WOLFIIUS, Stralsunda-Pomer.

Ecclesiæ, quæ Rostochii Primaria est, ad D. Mariæ Pastor, & SS. Theol.

Professor Publicus designatus.

IN AUDITORIO MAJORI,

Ad diem II. X. Nov. An. cl. l. c. XXC. hor. ante- & pomerid.

Litæris WILCKENIANIS, AN. 1686.

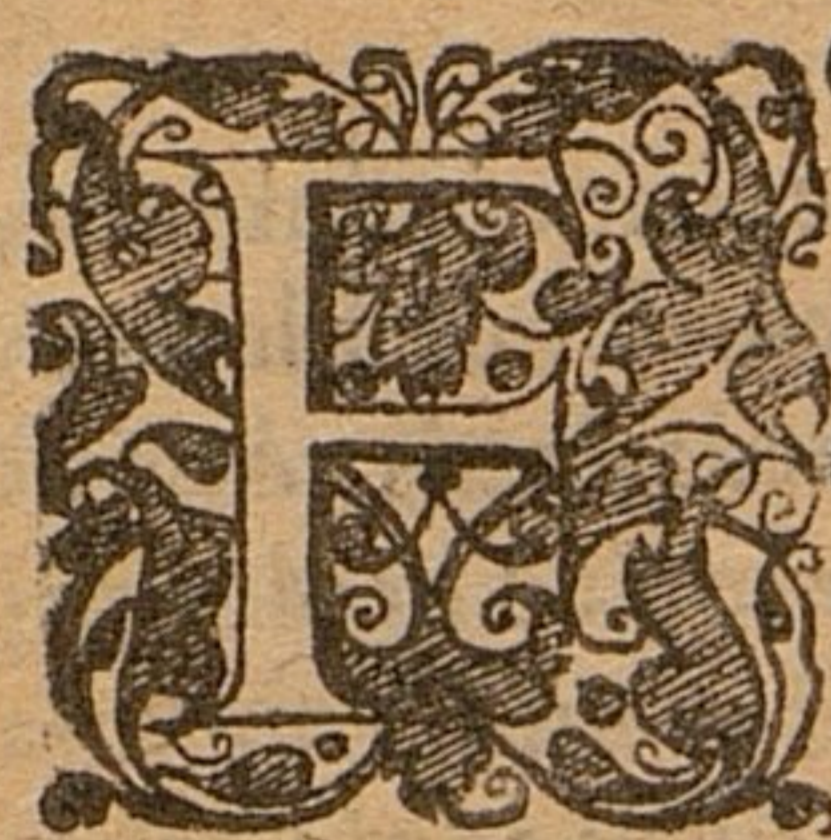

05 A 2476

I. N. J.
DISPUTATIO INAUGURALIS

§. I.

Formula Concordia, sacrae καίνοδοξίας ergò, hoc Anno Jobelæo, h. e. à prima ejus editione centenario velificaturi, gratias ante omnia totò pectore DEO agimus devotas, quod Ecclesiis nostris aureum hoc *κειμήλιον εργασίαν* donare, idque trium Electorum Potentissimorum, LUDOVICI, Palatini Rheni, AUGUSTI, Ducis Saxoniae, & JOHANNIS GEORGII Marchionis Brandenburgici, Reverendissimi item & Serenissimi Archiepiscopatus Magdeburgensis, Administrator. JOACHIMI FRIDERICI, Marchionis Brandenburg. & Johannis, Episcopi Misnenensis, ut & Eberhardi, Episcopi Lubecensis, Administratoris Episcopatus Verdensis, nec non Philippi Ludovici, Palatini Rheni, ac Ducum Saxoniae, Tutorum Friderici Wilhelmi, & Johannis, Johannis item Casimiri, & Johannis Ernesti, Ducum Saxon. Tutor. ut & Georgii Friderici Marchion. Brandenburg. tum Ducum quoque Brunsvicensium & Lunæburgensium, Julii, & Otthonis, itemque Henrici, & Wilhelmi Junioris Wolffgangi adhuc Ducis Brunsvic. & Lunæburg. & Ulrici Ducis Megapolensis, Johannis insuper, & Sigismundi Augusti, Curatorum Ducum Megapolensium, Ludovici præterea Ducis Würtemberg. Ernesti, & Jacobi. Marchionum Badensium, Curatorum: ac porro Georgii Ernesti, Comitis & Domini Hennenbergensis, aliorumque XXIII. Comitum, ac quatuor Baronum, postremo Rerumpublicarum quoque Imperialium XXXV. autoritate, sed maximè divinâ protectione, munire, ac adversus *τῆς πανουργίας τὰ μνηστοχρήματα* fraudes, & molitiones, non minùs adversus Antichristi gregem, quàm contra Calvinii cohortem improbam, vari-

A 2

amq;

amq; Interimistarum, Philippistarum, &c. Syncrētistarum collu-
viem potenter conservare, ac ab interitu & infectione periculosa
illibatum asserere, vindicare, atq; hoc in primis altero, maximèq;
periculoso semi-seculo, unà cum Augustanà Confessione in varia-
tâ defendere ac tueri dignatus est, sub umbra alarum suarum gra-
tiosissima: Cujus Nomen ideò benedictum sit in secula! Cunamus
itaq; lætissimi cum Hicrō psalte: *JUBILATE DEO omnis terra,
servite Domino in lætitia, introite in conspectu ejus, in exultatione.* Ps.
XCIX. 4. C. 2. 3. *BEATUS* populus: qui scit *JUBILATIONEM*
Psal. XXCIX. 16.

§. II. Quamquam verò de Mense, ac die editionis dubium
aliquod moveatur, siquidem primò quidem Serenissimus Elector
Saxonie Divus AUGUSTUS, gloriosissimæ recordationis, Anno
clō Ioc LXXV. d. 21. Novembr. *de modo concordie* inter Theologos
August. Confessionem profitentes, piè cogitarit, ac *media consul-
tationis*, propriâ manu Electorali consignata intimis consiliariis
communicarit; à quibus, post arduas deliberationes prævias XXI.
Novemb. responsum humilimè in timore Domini redditum fuit, ut
*Conventus Theologorum benè multorum institueretur, qui in quodam
ecκ ποβυλέυια* deliberarent, quinam libri pro norma doctrina ha-
beri ac agnosci possent, & deberent: Theologi verò qui Lichtenberge
numero duodenario Anno sequenti clō Ioc LXXVI. mense Februa-
rio, præcipui sc. ex hoc Electoratu, convenerant, mentem suam de
propositione Lichtenbergæ V. Febr. de illo sanctissimo negotio,
clementissime ipsis exhibita, subjectissimè d. XVI. Febr. declararunt:
utpotè 1. quot Theologi A. C. in consilium vocandi, 2. an ore tenus
procedendum sit, an v. scripto tenus 3. & num scriptæ præparationis
gratia in conventu adornanda, item 4. num extra illos Theologos aliæ
quoque personæ ad id destinandæ, & 5. quinam articuli tractandi
unionis causa sint: ac Theologos à Serenis. Landgravio Hassie Wil-
helmo designatos D. Chytraum Rostochiensem, D. Chemnitium
Brunsvicensem, D. Jacobum Andrea Würtenberg. & D. Nic. Selne-
cerum Lipsiensem, ceu γνησίως orthodoxos ad hoc sanctissimum
negotium ratos habuerunt: Normam verò doctrinae & Confessio-
nis nostræ post scripta Prophetica & Apostolica definierunt, tum
*Symbola Oecumenica, Apostolicum, Nicenum, Athanasianum, Con-
fes-*

professionem item invariata[m] Augustanam, ejusq[ue] Apologiam, Catechismum Lutheri minorem & majorem, & Articulos Smalcaldicos, quibus propter dogma de justificatione commentarium B. Lutheri in Epist[ol]a ad Galatas conjungendum esse innuerunt, ut testarentur propositionem de Necesitate bonorum Operum ad salutem neutiquam defendendam esse, neque ad Corpus doctrinae Philippicum cujusdam conscientiam adstringi posse.

§. III. Cum vero D. Paulo Crellio lis moveretur, quod Wittebergæ docuerit; Christum exaltatum esse secundum utramq[ue] naturam, siquidem in programme Natalis Christi scripserit, Dominus Christus exaltatus supra omnes creaturas secundam utramq[ue] naturam, tenet omnipotentem gubernationem unam cum Patre & Spiritu S. respondit laudatus Theologus Serenissimo Electori, die XXI. Febr. ac per intimationem publicam, mentem suam candidè & orthodoxè aperuit, & ut studiosa juvenus ab hac phrasi, Christus est exaltatus secundam utramq[ue] naturam, vel secundam divinam naturam sibi apprimè caveret, diligenter monuit, quippe quæ Calvinismo & huic succenturianti Arianismo fenestras aperiret, testatusq[ue] est, erratum typographicum commissum esse in Genethliaco programme, omisso commate: sic enim id legendum esse; Dominus Christus exaltatus supra omnes creaturas, secundum utramq[ue] naturam tenet omnipotentem gubernationem: Et has particulas (secundum utramq[ue] naturam) non ad vocem exaltationis, sed gubernationis referendas esse. Idem ergo plenè liberatus est à Sycophantarum Calumniis.

§. IV. Sed D. Andreas Freyhubius Lipsiensis, Theologus se purgare non poterat, quia in luto gravius hærebat, non modò ceu orthodoxam sententiam defendens exaltationem Christi secundum utramq[ue] naturam. Sed etiam contendens, quod proprietates divine nature assumpta humane carni realiter communicata non sint, quodq[ue] corpus Christi nõ nisi in certo cæli loco concludatur. Et quamvis Torgam vocatus, cum D. Paulo Crellio, Nicolao Selneccero, Wolfgango Hardero, D. Martino Miro, & M. Georgio Lystenio, per biduum conferret, errores tamen illos dimittere non potuit. Tum verò etiam si carceris metu subscripserit orthodoxis aphorismis, erroresq[ue] illos damnarit, Lipsiam tamen reversus ad ingenium rediit, datiq[ue] ad Electorem literis, subscriptionem Torgensem annihilavit.

vit. Ideoq; *carcerem* effugere non potuit, quin & è territorio tantem *Electoralis* proscriptus est.

§. V. Porro istis ita peractis institutus postmodum est alius Theologorum orthodoxorum, & constantium conventus *Lichtenberga* Anno c1o 1o LXXVI. in quo de *mediis concordie Christiane* deliberatum, ut pax firma stabiliri posset, qualia erant (I) ut omnes *privatae velitationes, contentiones, criminationes & injuria personales sempiterna oblivioni tradantur*, (II.) ut *impedimenta communis consensus*, (ut e. g. *Corpus doctrinae, scripta Crypto-Calvinianorum, & Catechismus Witteberg. Confessionis, Consensus Dresdenfis. Exegesis, Stereoma sive Grundfeste / Quaestiones de Persona Christi & de Coena Domini*) inter A.C. socios, quantum fieri possit; è medio tollant. (III.) Ut *in praesentia Electorum & Principum*, si fieri commodè queat, instituat^r conventus *Theologorum*, qui examinent, quidnam haecenus contra communem normam doctrinae à quibusdam Theologorum motum sit.

§. VI. Inde adornatum est scriptum *in Thesi & Antithesi* de quaestionibus inter Theologos A.C. haecenus controversis promovente, id ad instinctum *Sereniss. Electoris Augusti, Principe Hennenbergiaco, Georgio Ernesto*, penes *Ducem Wirtembergicam Ludovicum*, per D. Lucam Osiandrum, & M. Balthasarem Bidenbachium: quod *Maulbrunnæ* emendatum, ad D. AUGUSTUM missum est VI. Febr. Anno c1o 1o LXXVI.

§. VII. De hoc itaq; *Maulbrunnensi* scripto, & universo opere *Concordiae B. D. Jacobus Andreae* sententiam suam ad *Electorem Augustum* eodem anno misit. Sed quia *Maulbrun.* scriptum nimis *concisum* erat, collatione ejusdem cum scripto ab *inferioris Saxoniae & Suevicis Theologis* continuato, instituta, aliud opus instar F.C. adornandum censuere deputati ad id Theologi, quod, divina secundante gratia, elaboratum, & *Sereniss. Electori D. Augusto Torgæ* 6. Junii Anno 1676. exhibitum fuit. De quibus omnibus ex *archivo Electoralis* prolixè contra mendacia *Hospiniani* egit *B. Hutterns* in *Concordia Concorde* c. 9. 10. 11.

§. IIX. Quod ipsum scriptum porro in *Bergensi* Theologorum *D. Andr. Musculi, & D. Christophori Corneri Francofurtensium Professorum, D. Jac. Andreae, Praepositi Tubingensis, D. Davi-*

die

dis Chytrai, Professoris Rostochiensis, & D. Martini Chemnitii Brunsvicensis Superintendentis, ut & D. Maximiliani Mörlini, Coburgensis Pastoris, conventu, post justum examen perfectum, ultimamq; manum adeptum est: & cum censuris variis, ad D. Augustum delatis in eam formam, curantibus Electoribus, Saxonie AUGUSTO, & Brandenburgico, JOHANNE GEORGIO, redactum, quâ postmodum in publicam lucem emissum fuit.

S. IX. *Publicata* itaq; est Formula Concordiæ *Dresde*, in *Palatinatu* etiam *Heidelbergensi*, ut & in *Ducatu Württembergico* Anno 1580. Diem autem editionis primæ determinare haut licet; *sive* enim dicatur illa, quâ in Typographia excudi coepit. *sive* quâ excusa in orbem emitti, nihil utiq; hâc certi habemus. B. D. *Joh. Himmelius*, dum adhuc studiis incumberet Jenæ, 28. anno post adornatum librum Concordiæ h. e. anno Christi 1608. oratione quadam ibidem publicè habitâ, diem editionis F. C. dixit emortualem B. Lutheri diem, qui Constantiæ & Concordiæ in fastis sacer est: Inscripta est oratio illa *parentatio B. Lutheri, agit, de Donatione Constantini M. & tractatibus D. Himmelii de Canonico jure, & Theologia Scholastica* subjuncta: in qua *die Concordiæ* seu *XIIX. Febr.* habitâ p. 848. ait: *Hunc ipsum diem B. Luthero fatalem natalem etiam fuisse, quod eodem in lucem editus fuerit liber Ecclesiæ nostræ symbolicus, Formula videlicet Christianæ Concordiæ.* B. verò D. *Jacobus Andree* in oratione de concordia negotio *Tubingæ* habitâ, quæ in *famâ Andreeana*, *reflorescente B. Joh. Valentini, Andree* Nepotis extat p. 189. ita habet: *Anno proximè præterito octuagesimo ad d. 25. Jun. quo ante annos 50. Confessio Augustana non sine summo vite & fortunarum periculo Imperatori Carolo V. oblata fuit LIBER CONCORDIÆ, sub nomine trium illustrissimorum Principum Electorum, aliorumq; plurimorum piorum Principum, Comitum, Baronum, & Ordinum Imperii, adeoq; Theologorum, magno numero ad posteritatis memoriam FELICITER EDITUS EST.*

S. X. Finis FORMULÆ CONCORDIÆ est, ut dissidia inter Theologos A. C. orta rectè & piè componi possint, & ut turbulentis, contentiosisq; hominibus, qui ad nullam formulam purioris doctrinæ adstringi se patiuntur, liberum non sit pro sua libidine controversias cum offendiculo conjunctas movere, & prodigiosas

opi-

opinionēs proponere & propagare: Quemadmodum habetur in propositione in F. C. à Sereniss. Electoribus Celsissimis Principibus, cæterisq; imperii Statibus Evangelicis præmissâ.

§. XI. Hujus sanctissimi finis gratiâ operæ pretium erit in JOBELÆO hocce anno, in præsentī solenni disputatione nonnullas F.C. hypotheses & formulas loqvendi, ad normam in Eadem descriptam & decisionem libri Concordiæ revocare. Nam & hoc institutum fuit Magnis illis doctrinæ salvificæ Statoribus & Propagatoribus, Herõibus religiosissimis: ut laudata habet præfatio: *Quare etiam nos non LATUM quidem UNGVEM vel à REBUS ipsis, vel à PHRASIBUS, quæ in illa habentur, discedere, juvante nos divinâ Spiritus Sancti Concordia constantè in pio hoc consensu perseveraturos esse, decrevimus: Controversias omnes ad hanc veram normam in declarationem, purioris doctrinæ examinaturi. Quod summum exemplum legis instar nobis est, an quod etiam per juramentum Religionis, nos adstrictos esse profiteamur.*

§. XII. Primò autem de notitiâ DEI naturali disquirunt nonnulli: annè detur naturalis quædam θεογνωσία, & quidem non tantum ἐπίκτητῃ, vel acquisita, sed etiam ἐμφυτῇ vel insita? Cujus decisio è Scripturis luculenta est, S. Apostolo Rom. I. 19. τὸ γνωστὸν τοῦ θεοῦ οὐ φανερὸν ἐν αὐτοῖς h. e. manifestum in nobis esse, testante, Quod quum de omnibus hominibus agat, quos omnes, citra ἀνασταν, Judæos pariter & Græcos sub peccato esse, è Scriptura V. T. confirmat c. III. 9. 22. ut ὑπόδικῃ vel obnoxius totus mundus sit Deo v. 19. neque Ethnici, neque infantes hîc excipi possunt. Quopropter ad illos OMNES τὸ γνωστὸν τῷ θεῷ pertinet, in illis OMNIBUS manifestum est; quod cum de acquisita Dei notitiâ, & de infantibus dici non possit, relinquitur de insita id intelligendum esse. Accedit, quod S. Apostolus opus legis in cordibus nostris τῇ φύσει inscriptum esse, doceat, uti τῇ φύσει etiam τὰ ἴα νόμῳ, naturâ ea, quæ sunt legis facimus, & nobis ipsi lex sumus: quodq; contestari nobis CONSCIENTIAM disertissimè asserat, & λογισμῶς sese invicem adversantes, & vel excusantes Rom. II. 14. 15. quæ ad insitam Dei notitiam facere nemo prudens facillè inficias iverit, nisi Atheis fortè patrocinari velit. Si φύσει vel naturaliter Gentes faciunt, quæ legis sunt, naturâ illis inesse oportet legem, secundum cuius normam
& di-

& dictamen operentur, ita sibi ipsis lex sunt, utiq; quàm primùm existunt sibi lex, in ipsis existit, s. adventitiã externã operã, s. acquisitã notitiã Deum norunt. Si *lex scripta est in cordibus gentiliũ*, non per regenerationem iis inscripta sed oportet eandem per creationem inscriptam, adeoq; adhuc è creatione superstitem ac connatam esse. Unde etiam ex Socinianis ipsis præceptorem suum F. Socinum Job. Crellius in Commentur ad Rom. II. p. 127. hic deserit, nobisq; accedens faterur, *testari Apostolum, conscientiam legem quandam inscriptam esse animis hominum, utut lege scriptã carentium, dum post factum aliquod admissum vel peractum tacite animi cogitationes eos accusant, vel etiam excusant ac defendunt.* Sed & saniores gentiles hic nobis annunt; Imò Cicero lib. de nat. Deor. *Quæ est, inquit, gens, aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipationem quandam Deorum.* Reprobanda itaq; non immeritò sententia Socinianorum, Arminianorum, D. Conradi Horneji, quàm cum F. Socino præl. Theol. c. III. p. 3. & Simone Episcopo Instit. Theol. c. 3. communem habet part. I. Disp. Theol III. Sect. I. th. II. p. 234. *Ita enim Paulus, inquit, notitiam DEI gentibus quoque manifestatam esse, ait, non ait eam cordibus illorum inscriptam esse dicat, sicut de opere legis cap. II. loquitur (talia enim per se nota sunt) sed ex divinis operibus, mentis acie investigari & erui, asserat.*

§. XIII. Non ergò admittendum illud Philosophorum quorundam verè $\alpha\phi\lambda\omicron\sigma\upsilon\phi\omicron\nu$: *Intellectus noster est instar, tabula rasa, cui nihil inscriptum sit, omnia autem inscribi possunt.* Quod enim Aristoteles I. III. de anima c. 15. talia tradat, mirum ad eò non est, utpotè qui de connata primigeniã $\theta\epsilon\omicron\gamma\nu\omega\sigma\iota\alpha$ nihil cognitum habebat, cujus $\epsilon\pi\epsilon\iota\mu\alpha$, & rudera quadam imaginis divitiæ sunt $\kappa\omicron\iota\nu\alpha\iota \epsilon\nu\theta\iota\alpha$ naturã nobis insitã, de DEO, ejusque cultu, uti diximus T. II. System. Theol. p. 75. *Non omninò deletum est, quod ibi per imaginem DEI cum crearetur IMPRESSUM est,* ait S. August. lib. de Spirit. & liter. c. 28. Et quanquàm facilè admittamus nullam speciem expressam $\eta\eta\ \phi\upsilon\sigma\epsilon\iota\ \hbar$ mini inesse, aut etiam ideam quandam, negari tamen notitia insita nò potest, quæ per modum habitus impressi nobis insit: ideoque distingvendum inter $\theta\epsilon\omicron\gamma\nu\omega\sigma\iota\alpha\ \epsilon\upsilon\tau\iota\kappa\eta\eta$ seu *habitualem*, & $\epsilon\nu\epsilon\gamma\chi\eta\tau\iota\kappa\eta\eta$ seu *actuaalem*. Quid quod Philosophus ipse agnoscat, $\theta\omicron\mu\omicron\nu\ \kappa\omicron\iota\nu\omicron\nu$; $\theta\omicron\mu\omicron\nu\ \alpha\gamma\gamma\alpha\phi\omicron\nu$ Rhetor. ad Alex. c. II.

B

ut

ut & σοφίας quæ φύσει insint VI. Nicom. c. 9. Unde Themistius ait, Aristotelem nunquam tam inconsideratum fuisse, ut negarit principia menti humana indita. Nisi enim inquit, in anima essent ejusmodi communes notiones, non possemus nos mutuò intelligere, & nunquam Discipulus aliquid disceret à Praeceptore.

§. XIV. Neque vero probandum, quod nonnulli ajunt, nihil esse in intellectu, quod non prius fuerit in sensu: quò abie D. Dreierus in der Erörterung p. 151. Aber wenn man die natürlichen Kräfte des Menschlichen Verstandes ansieht; findet man/ daß dennoch alle Wissenschaft von den Sinnen erst herkompt/ wie der Philolophus hin und wieder lehret. Vid. Harm. Calixtino Hæret. Sect. III. c. II. p. 804. Nam eâ ratione neganda prorsus foret notitia DEI Adamo concreata; neganda etiam Θεωγνωσία immediatè Prophetis inspirata. Imò omnis Θεογνωσία; neganda planè notitia DEI, siquidem DEUS non incurrat in sensus. Vid. T. II. Syst. Theol. p. 85. & B Keslerus in Phys Photin. Exam. p. 184. ubi dantur, inquit, in anima connata principia speculativa, & practica de honesto & inhonesto. Ergò dantur in intellectu quedam per naturam, quæ non prius fuerint in sensu &c.

§. XV. Theologia naturalis Practica etsi è jure natura & principis practicis DEUM colendum esse, doceat, modum tamen, quo colendus est, haudquaquam docet. Hic enim à voluntate divina dependet, estque solius revelationis divinæ Job. I. 18. Matth XI. 27. Quod vero D. Abasverus Ampsingius, Medicus Rostochiensis, cum ibidem viverem, notitias naturales igniculos SUPERNATURALIS GRATIÆ faciebat, iisq; hominem se convertere posse, ajebat: non absimile est Julianorum errori quod imago DEI, & notitia DEI ad eam spectans ad SUPERNATURALEM gratiam divinam pertinerit; quemadmodum & justitiam originalem illi SUPERNATURALE Donum faciebant. De conversione hominis verò ita Philosophabantur: quod in potestate hominis sit, velle se convertere; uti ex eorum informatione habebat Latermannus disput. de Prædest. th. XXXIV.

§. XVI. Legem Evangelicam triplicis generis præceptis, moralibus, Sacramentalibus & præceptis fidei, constare, sententia est valdè analoga Doctrinæ D. Horneji Disp. Theol. p. 1. Disp. I. p. 26. tres Theo.

*Theologia partes assignantis ; Doctrinam nempe fidei, vel de creden-
dis, doctrinam de mysteriis vel sacramentis, & doctrinam morum, in
eo tamen magis inconueniens est, quod legis Evangelicæ nomine
hic cum Papistis utatur: adeoq; legem, & Evangelium, quæ opposita
sunt, pessimè commisceat. Ex aduerso juxta F.C. Epit. art. V. credi-
mus, docemus & confitemur, legem esse propriè doctrinam diuinitus
revelatam, quæ doceat, quid iustum, DEOq; gratum sit : quod item
peccatum sit, & voluntati diuinæ aduersetur : Evangelium vero pro-
priè illa doctrina est, quæ doceat, quid homo credere debeat, videlicet,
Christum omnia peccata expiasset, atq; pro iis satisfecisset &c. Rejiciunt
verò Confess. invariatae socii, ut falsum, & perniciosum dogma,
cum asseritur: quod Evangelium propriè sit Concio pœnitentiæ, argu-
ens, accusans & damnans peccata: quodq; non sit tantum modò con-
cilio de gratia DEI. Hac enim ratione Evangelium rursus in legem
transformatur: meritum Christi, & sacrae literæ obscurantur: piis
mentibus vera & solida consolatio eripitur: & Pontificiis erroribus &
superstitionibus fores aperiuntur, ut habetur in Form. Concord.
Artic. V. p. 594. Unde & Confessio August. *Ἐυδωπέως* ita dicta
ab Ecclesiis nostris, ob infandum illum errorem non immeritò re-
probata fuit. Vid. B. Hutter. in LL. CC. proleg. & Criticus noster
sacer Sect. I. in A. Conf. p. 170. & 179.*

§. XVII. Non malè autem loquuntur, qui peccatum origina-
le dicunt non esse *Ens positivum Metaphysicum, sed Ethicum, quæmad-
modum vitia moralia positiva dicuntur.* In Augustana certè Con-
fessione ad peccati originalis formale refertur *concupiscentia in-
primis, uti ea in Apologia defensa est, ubi adversario scholastici pa-
rum religiosè philosophari dicuntur, cum materiale peccati concu-
piscenciam esse dicunt Nos igitur, ajunt Protestantes in Apologia
Aug Conf. p. 55. rectè expressimus utrumq; in descriptione peccati o-
riginalis, videlicet defectus illos, non posse Deo credere, non posse De-
um timere ac diligere. Item habere concupiscentiam, quæ carnalia
querit contra verbum DEI, hoc est, querit non solum voluptates
corporis, sed etiam sapientiam, & justitiam, & confidit his bonis,
contemnens DEUM. Neq; solum veteres, sed etiam recentiores, si qui
sunt cordatiores, docent simul ista verè peccatum originis esse, defe-
ctus videlicet, quos recensui, & concupiscentiam. Sic enim inquit*

Thomas: Peccatum originis habet privationem originalis justitiæ, & cum hoc inordinatam dispositionem partim animæ, unde non est privatio pura, sed quidam habitus corruptus. *Idem sensit Hugo, cum ait*: Originale peccatum esse, ignorantiam in mente, & concupiscentiam in carne. *Significat enim nos nascentes afferre ignorationem DEI, incredulitatem, diffidentiam, contemptum, odium DEI. Hec enim complexus est, cum ignorantiam nominat. Et he sententia consentiunt cum Scripturis. Nam Paulus interdum expresse nominat defectum ut I. Corinth II. Animalis homo non percipit ea, quæ sunt Spiritus DEI. Alibi concupiscentiam nominat efficacem in membris, & parientem malos fructus. Plures locos citare de utraq; parte possemus, sed in re manifesta nihil opus est testimoniis. Sæpe dicunt (Scholastici) pugnantia. Nec FORMALE peccati originis, nec defectus quos vocant, rectè ac dialectice expediunt. Ideò in Consensu Repetito juxta Art. II. punct. VIII. ex Aug. Conf. Artic. Smalcald. p. III. act. I. Epitom. declar. F. Conc. Art. I. ita habetur: Rejicimus eos, qui docent nullam POSITIVAM qualitatem vitiorum in infantibus nostris inveniri, quia peccatum originale, in & cum quo nascuntur, nihil esse aliud quàm nudam carentiam justitiæ sive donorum Sp. S. & cum primis D. Christ. Dreieri in der gründlichen Erörterung p. 150. sententiam: quam etiam cum Julianus ipse communem habet. Quamobrem in infantibus, præter & supra potentiam peccandi, NULLAM QUALITATEM POSITIVAM, ponere licebit: siquidem originale peccatum in infantibus carentia justitiæ, sive donorum Sp. S. est. Vid. Conf. repet. p. 31. 32. Patet etiam ex laudatis Apologiæ A. C. verbis, non rectè cum Scholasticis concupiscentiam vitiosam ad materiale peccati originis, ad formale autem solum privationem, referri, ac peccatum originis positivam esse qualitatem, negari. Quo de prolixè in Harmon. Calixtino Hæret. disputatum est adversus Scholasticum errorem de mera privatione Vid. Sect. II. cap. III. n. XLV. seqq. Conf. & ausführliche Erklärung I. III. loc. VII. quæst. XXXI. XXXII. XXXIII. XXXIV. & T. V. Syst. nostri Theol. Art. III. quæst. II. seqq. B. Joh. Gerhardus Theologus Jenensis ἡνωσίως Lutheranus Confess. Cathol. I. III. part. III. Art. XXIV. th. 2. p. 451. etiam hic doctrinam nostram ὁμοιωῶς proposuit. Peccatum originis non est nuda PRIVATIO, sed etiam VITIOSA qualitas addita ἐκείνης h. m. Quando concupiscentiam pravam dicimus esse positivam*

qua

qualitatem, non intelligimus hoc secundum Aristotela, Metaphysicam.
Metaphysici subtiliter distinguunt inter rem ipsam & malum rei ad-
jacens, quod semper dicunt esse privationem, non autem positivum
quid. Scriptura quando peccatum originis describit, non nuda tan-
tum privatione, sed etiam per pravam concupiscentiam adeoque per
vitiosam qualitatem, imitatur modum loquendi Ethicis usitatum. Illi
enim agnoscunt vitiosos habitus, & malas actiones Annuit etiam in-
ter ipsosmet Pontificios Pefantius in Thomam fol. 394. Ita scri-
bens: Thomas, Alensis, Bonaventura, Richardus, Scotus, Cajetanus,
Conradus & c. statuunt, concupiscentiam pertinere ad rationem pec-
cati originalis, ut materiale. Idem statuit Hugo. de S. Victore &
Driedo. sed hac videtur haeresis Lutherana & Calviniana esse. Quo-
modo etiam Jesuita Tannerus l. II. Theol. Schol. disp. IX quest. 2.
dub. I. n. 15. fateatur, Cajetanum, Medinam, Zumelem, & Thomistas
recentiores, peccati originalis malitiam positivam facere: Cunerus
etiam Petri, in controv. Peccatum originis juxta Patres tradit ini-
quicatem esse & injustitiam, pravamque hominis DISPOSITIONEM
(adeoque QUALITATEM) quae perperam & male in Deum & crea-
turas affectus est: Quid quid Cardinalis Bellarm. l. V. de amiss. grat.
c. XV, non tantum Lombardum l. II. sent. dist. XXXI. §. 2. 3. Henri-
cum Quodlibet II. qu. XI. & Gregorium Ariminensem 2. sentent. dist.
XXX. ut & Job. Driedonem l. I. de Grat & lib arbit. agnoscat, cum
Lutheranis statuere peccatum originis concupiscentiam esse, h. e. mor-
bidam in anima qualitatem prava desideria perpetuo excitantem,
sed etiam, l. eod. cap. XIX. fateatur, quod sit HABITUS vitiosus qui est
QUALITAS quaedam POSITIVA: cujus est αὐτομαχία tamen haudqua-
quam diffitemur alias, observatam.

§. XIX. *Quamvis peccatum actuale voluntarium frequenter*
sit penes non renatos adultos: datur tamen & peccatum involunta-
rium non tantum in infantibus, sed etiam provectioris aetatis ho-
minibus, ipsis quoque renatis: quomodo David precatur Ps. 19. v. 13
Quis scit, quoties peccet? ab occultis munda me Domine docetque
Moise Deum ponere iniquitates nostras incognitas, in lumine vultus
sui Ps. XC. 8. Et notum est, vel ex Catecheticis institutionibus, & sa-
crificiis Leviticis, peccata actualia venialia. peccata item ignorantia,
& involuntaria dari, ac quotidiana incurstationis, etiam in ipsis rena-
tis, cum caro luctatur adversus Spiritum, quo de etiam prolixè con-

questus est Apostolus Rom. VII. 14. Gal. V. 17. deniq; S. Johannes, adequatè peccatum definit. Ep. III. 4. quod ἀνομία sit, nullâ mentione τῆς ἐκείνης additâ. Quod contra Epitomem Calixtinam observatum Sect. III. Harmon. Calixt. hæret. in Consensu cum Socin. & Arminianis c. IV. n. X. ut & contra Pontificios T. V. Syft. Theol. art. I. C. I. qv. VI. p. 38. Conf. Lev. IV. 2. 27. Num. XV. 27. Ps. XXV. 7. item Gen. XII. 17. 18. & fatetur Augustinus, ad quem oī ἐξ ἰουδαίας, provocare solent l. II Julian. c. 15. *Etiā, qui nesciens peccavit, non incongruenter NOLENS peccare dicitur.*

S. XIX *Gratia gratis data donum DEI est, ac effectus Spiritus S. & in renatis inhæret, non tamen ipsa gratia gratum faciens cum inhærente gratia confundenda est; quum non nisi per fidem placeamus DEO, eidemq; grati sumus Ebr. XI. 6. in unicè dilecto DEI Filio. Eph. I. 6. in quo uno complacuit Domino Matth. III. 17. Sententiam nostram B. JOH. GERHARDUS Jenensis Theologus verè incomparabilis, & citra controversiam sincerus, in Confess. Cathol. part. III. Art. XXII. cap. I. ita tradidit: Gratia gratum faciens, seu justificans non est qualitas per modum habitus in homine permanens, sed gratuitus DEI favor. Antithesin verò idem ita ex Catech. Rom. c. de Baptismo p. 310. proposuit: Gratia est divina qualitas in anima hærens: & ex Bellarm. l. I. de grat. & lib arb. c. 3. Idem Theologorum (Pontificiorum) communem sententiam hanc dicit: gratiam esse habitum, supernaturalem, à DEO nobis infusam, quo anima exornetur & perficiatur, adeoq; justa DEOq; grata & accepta reddatur: & l. II. de justif. c. 3. Gratia justificans non est solùm favor DEI, sed donum in anima inhærens. Habemus equidem Cardinalem Albertum Pighium l. V. de lib. arb. ita nobis suffragantem: Gratia acceptionem non ex Scholis petendam, quasi aliqua anima qualitas sit, quod commentitium esse agnoscitur, nec ullam ex Scriptura habere auctoritatem, ut & Benedict. Perer. qui Disp. XIII. in cap. III. Rom. qui n. 53. Nomen gratia, inquit, cum hæc dicit Apostolus, justificati gratis per gratiam ipsius, licet possit significare supernaturalem & divinam illam qualitatem à DEO infusam animæ hominis, & in ea inhærentem, quæ est justus & gratus DEO: Videtur tamen POTIUS hoc in loco significare gratuitam DEI bonitatem, & benignitatem erga hominem. Sic & hic Gregorius de Valentia, & Becanus Jesuitæ insigniter eruditi, ille quidem T. II. Disp. II. X. q. 2. p. 3. hic verò Disp. de auxil. grat. c. I.*

c. I. th. 4. gratiam gratum facientem habere inessentia anima adve-
sus Bellarminum propugnant &c.

§. XX. Unio personalis non facta tantum est inter substan-
tiam ἢ λόγῳ, & naturam humanam, sed etiam inter naturam divi-
nam Filii DEI, & assumptam naturam humanam, quia unita utraq;
natura, divina & humana, in persona Christi. Nec est, quod dica-
tur: si unio facta esset inter naturam divinam & humanam, tunc
etiam DEUS Pater incarnatus fuisset; Quia non facta est inter na-
turam divinam absolute spectatam, quæ est toti Trinitati commu-
nis, sed inter naturam divinam relate consideratam, quatenus in
persona Filii DEI subsistat; quo de prolixè disputavit. Max. Rever.
Amplis. & Excellent. Dn. D. Sam. Pomarius, antehac Profess. SS. Theol.
Publ. extraord. hodie Superintendens Ecclesie Lubecensis celeberrimus
adversus D. Hildebrandum P. P. Helmstadiens. eamq; dispu-
tationem propugnavit contra D. Rixnerum olim itidem Prof. P.
in Acad. Helmstad. jam Halberstadii Pastorem: Sed ob difficulta-
tem temporum hætenus adhuc ἀνεύδοτος est. Conf. Exeg. A. C.
ante ipsos XLV. annos Rostochii publicè sub meo præsidio in
collegio Unicornis habitum, in Artic. III. c. III. th. XI. ubi hanc Je-
suitarum ἐταρροδοξίαν notavimus, quod humana natura immediatè
non divine nature τῆ λόγῳ, sed personæ Verbi unita sit: nec nisi
consequentèr due nature in eandem personam uniantur, ut Becanus
cum Gregor. de Valentia, Bellarminus, & prædecessoribus Schola-
sticis Alex. Hallensi, Richardo, Scoto, Gabriele, Argentinensi, docuere,
hoc sensu, quod divina natura non sit unita humanæ, nisi conse-
quenter & per convenientiam, propter identitatem sc. cum perso-
nalitate λόγῳ, quæ sola primò unita sit. Quod vero ineptissimum
est: quæ enim realiter, & simplicissimè idem sunt, in illis realiter
dari non potest primum & secundum, antecedens & consequens,
eorumq; unum per alterum tanquàm medium non potest uniri
tertio, ceu realiter distincto. At persona & natura ἢ λόγῳ realiter,
& simplicissimè idem sunt. Quid, quod communicativa ejusmo-
di unio nulla planè sit, fatente Becano, quando c. VII. q. 3. & 4. ait,
divinitatis actum purum non posse uniri humanitati. Notavimus &
Zwinglianorum errorem ὁμολογηθῶν: Sobnii nempe, Zanchii, & Da-
nai: naturarum communionem inficiantium. Si enim sola perso-
na ἢ λόγῳ humanæ naturæ unita sit, non verò simul divina ejus
na tu-

doctrin Refor. de Perf: Christi contro. IX. p. 401. seqq. ut & contro. r. p. 78. seqq. Itemq; Form. Concord. Art. II. p. 761. seqq. & in Catalogo testimon. c. IX. p. 877. seqq. ut & Consens. Repet. Art. III. punct. X. p. 51. seqq.

§. XXIII. *Articulus de descensu Christi ad inferos non pertinet ad statum ex inanitionis, sed ad statum exaltationis Christi. Simpliciter enim cum B. Luthero concione in arce Torgensi Anno Domini 1533. de Christi ad inferos descensu habita, credimus, quod tota persona, Deus & homo post sepulturam ad inferos descenderit, Satanam devicerit, potestatem inferorum everterit, & Diabolo omnem vim & potentiam ademerit. Quæ non exinanitionis, sed exaltationis Christi sunt. Dreieri autem hæc est hypothesis in der Erörterung p. 717. die Höllenfahrt Christi ist nichts anders / denn nur dunkle Umstände des Todes und Begräbnis Christi; in quò sequutus ipse est Socinianos: sic enim Smalcus contra Franzium p. 71. Descensus ad inferos nihil aliud significat quam statum Christi post mortem, qui idem sc. fuerit cum statu aliorum mortuorum, & necessarium quoddam consequens mortis censendus est. Conf. T. VII. Syst. Theol. Art. VII. Qu. I. p. 686 & Cons. Repet. Art. III. punct. XII. p. 54. seqq.*

§. XXIV. *Christus mediationis & reconciliationis officio functus est secundum utramq; naturam: Quia actiones officii conveniunt Christo non secundum divinam tantum naturam, neque tantum secundum naturam humanam, sed secundum utramque, divinam & humanam naturam. Ita definita est hæc controversia in F. C. Art. III. p. 584. Credimus, docemus, & confitemur unanimiter, quod Christus verè sit nostre justitia: sed tamen neq; secundum solam divinam naturam, neq; secundum solam humanam naturam, sed totus Christus, secundum utramq; naturam, in SOLA videlicet obedientia sua, quam Patri ad mortem usq; absolutissimam præstitit eaq; nobis peccatorum omnium remissionem, & vitam æternam promeruit. Quapropter admittenda non est talis declaratio: Christus reconciliationis officio functus est, dum humana natura spontè voluntati divinæ subiecta passionem & mortem ignominiosissimam sustinuit, divina verò voluntariè huic morti pondus & valorem impertita est. Non enim tantum pondus adduxit divina natura Filii DEI passioni humanæ naturæ, sed ipse etiam Filius Dei in carne passus est, quæ ipsius tam verè propria erat personaliter quàm verè propria caro est Petro aut Paulo patienti, naturaliter. Et monuit hic non immeritò F. C. p. 772. è B. Luth. libro de Conciliis & Ecclesia: Nisi hæc vera sint: DEUS mortuus est pro nobis: & si solus homo pro nobis mortuus est, tum profectò prorsus actum fuerit de nobis. At verò, si DEI mors, & quod Deus ips*

C

mor^e

mortuus est, in altera lance ponitur: tūm ille deorsum fertur, nos verò instar vacuæ & levioris lancis sursum tendimus, sed & ille deinde rursus vel sursum tendere, vel è lance exilire potest. Non autem poterat in lancem descendere, & considere nisi nostri similis, hōc est homo fieret: ut verè & rectè de ipsius passione dici possit: Deus mortuus est, DEI passio, DEI sanguis, DEI mors. Non enim in sua natura Deus mori potest. Postquàm autem Deus & homo unitus est in una persona, rectè & verè dicitur: DEUS mortuus est, quando, videlicet, ille homo moritur, qui cum DEO unum quiddam seu una persona est. Hactenus Lutherus. Deinde quod ad rationes officii Christi attinet, ita pergit Form. Concord: persona non agit & operatur in seu cum una, vel per unam naturam tantum: sed potius in, cum, & secundum atq; per utramq; naturam: seu, ut Concilium Chalcedonense loquitur, una natura agit seu operatur cum communicatione alterius, quod cuiusq; proprium est. Itaq; Christus est noster Mediator, Redemptor Rex, Summus Pontifex, caput & Pastor &c. non secundum unam tantum naturam, sive divinam, sive humanam: sed secundum utramque naturam. Hucusque F. C. Ideoque non sufficit ad veritatem & efficaciam meriti Christi, quod pondus addiderit divina natura humanæ, ut passio sufficiens esset, & ἰσοῦστος πῶν ἁρτῶν pro peccatis totius generis humani: sed opus erat, ut ipse Filius DEI æternus DEUS, mortem pro nobis subiret, & quidem mortem æternam, non ratione durationis, sed ratione quidditatis. Passio enim solius carnis, ut rectè B. Affelmannus in Retolut. Triad. Verb. è septem Testam. Christi in cruce A. 1615. th. XII quamvis justissimæ, pro se non satisfacit, pro aliis minus pro toto mundo minimè. Propositio, inquit, est Fr. Junii in defens. 1. Cath. doctr. de Trin. contra Samosat. Sect. 29. Passio in Christo est passio solius carnis. Minor est Anbaldinorum contra libr. Concord. & in Consens. Orthod. p. 18. & 122. Sadeelis de verit. human. nat. p. 88. 109. Danæi contra Chemnitium p. 304. & Calvinianorum omnium, qui in propositionibus, DEUS est passus &c. Synecdochen collocant. E. passio in Christo pro se non satisfacit, pro aliis minus, pro toto mundo minimè. Conf. Exam. doctrinæ Reform. de persona Christi contro. IV. p. 196. seqq.

§. XXV. Locus ille classicus Col. II. 3. In Christo sunt absconditi omnes thesauri sapientiæ & cognitionis: de divinâ quidem omniscientiâ & omniscientiâ agit, quod è Cyrillo Alex. Ambros. Chrysof. & Theophyl. aliisque constat, quæ in Christi humana natura abscondita est, unde solidè hic communicatio infinitæ scientiæ Christo secundum humanam naturam

turam facta ex hoc loco Apostolico probatur: ut in *Exam. doctrinae Reform. de persona Christi Controv. VII. p. 348.* demonstravimus, non autem de divina Christi natura, sic explicandus est, quasi in illa absconditos dicat omnes illos thesauros. Quod Calvinianum glossema Zanchii, & Wendelini aliorumq; in *Exam. nostro* laudato jam ante triginta tres annos in Athenæo Gedanensi profligatum est p. 350. 604. solidis argumentis; quæ hîc repetere juvat. 1. *Christus secundum Deitatem est ipsa sapientia; Non ergo sapientia in Christo, quæ Deus est, abscondita dici potest.* 2. *Ut Deitas non habitat in Deitate, ita nec in Divinitate, quæ actus est simplicissimus, aliquid absconditum est.* 3. *Secundum humanam autem naturam rectè dicuntur absconditi in Christo sapientie thesauri, partim respectu habito ad unionem personalem, ac modum participationis, partim etiam ratione modi operandi, in statu exinanitionis Phil II. 6.* 4. *Secundum eam naturam Christus est subiectum, in quo omnes thesauri cognitionis sunt absconditi, secundum quam habitat in ipso omnis plenitudo Deitatis.* 5. *Quid quod pleriq; Calviniani hæc de Christo secundum humanam naturam dicta fateantur, omnes sc. ii. qui volunt inde humane nature communicatam sapientiam eminentissimam extruere, ut ut eam ab essentiali sapientia divina differre fingant.*

S. XXVI. Ad fidei essentiam non minus notitia pertinet, quàm fiducia: & falsò dicitur, quod fides justificans nihil aliud sit quàm assensus in intellectu, & fiducia in voluntate. Unde hic Harmonia quædam cum Papistis præsumi queat: uti eadem è Juliani ex responsi eorum Busero redditi P. II. c. VII. §. LI. p. 387. effulget: ubi primum gradum & primam partem fidei negant esse agnitionem Christi: quando graviter errare, imperitè, & contra communem orthodoxorum sententiam adversarium ajunt, tum asserit, rei notitiam hæud esse posse ante assensum, ordinem autem partium novum prorsus comminiscuntur: quod sc. hæc sint: 1. *Auditus verbi* (qui verò medium est fidei, non autem pars ejusdem Rom. X. 17. quod ipsumet Juliani p. 383. fatentur: (I) Diese Wissenschaft an und für ihr selbst ist nicht die Erkenntniß Gottes und Christi / auch nicht pars intrinseca, ein innerlich Stück des Glaubens / sondern das / woraus der Glaube durch die Göttliche Gnade geschöpft wird. (II) Daß man dem Wort / und dem / was man daraus vernommen / von Herzen beypflichte / und Beyfall gebe. De quo addunt: Und solches ist das erste Stück / oder der erste Actus des Christlichen Glaubens / und darinn bestehet die Erkenntniß Gottes / und Christi; davon hin und wieder die Schrift redet. (Quod verò hæcenus in Schola

Theologorum A.C. usq; ad hosce Novatores inauditum.) (III) Endlich und zum dritten ist die Zuversicht und das Vertrauen auf Gott und dessen Verheissunge / welche ist das ander Stück / oder der ander Actus des wahren Glaubens. (Quæ fiducia non secunda, sed tertia pars fidei communiter, idque rectissime dicitur.) In qua tamen *partium* vel *graduum* fidei recensione non acquiescunt Novatores. Mox enim subjiciunt *quatuor* ejusdem esse partes, uti sequitur: Welches auch so kan ausgesprochen werden / 1. Ist das Gehör Göttliches Worts / und Wissenschaft: ist dessen / was dasselbe lehret / welches Gehör und Wissenschaft so wol Gläubigen als vielen Ungläubigen gemein ist / 2. Der Beyfall dessen / was man gehört / oder aus dem Wort Gottes berichtet ist. 3. Die wahre Erkänntniß Gottes / und der Göttlichen Geheimnissen / welche aus dem gehörten Wort in unsern Herzen angezündet wird / und dann fürs 4. Die gewisse Zuversicht zu dem / welchen man erkant / und festes Vertrauen auf seine Barmherzigkeit und gnädige Verheissung / welche Er in seinen Wort uns gethan / und diese letztere 3. Stück sind nur allein in den Gläubigen: und begreiffet solche alle der wahre Christliche Glaube in sich. *Alia de fide paradoxa D. Dreieri pulli Juliani Vid. in concionibus ejus vom H. Abendmahl p. 5. ubi ita habent* I. Es ist ein mercklicher Unterscheid / zwischen dem Glauben und dem Verstande / oder der Wissenschaft / welche auch die Erkänntniß genennet wird. II. Der einfältige Verstand der Worte gehet vor dem Glauben vorher / denn wie kan man glauben / wenn man die Bedeutung der Worte nicht vorher weiß / die man glauben soll? Der Verstand aber der Ursachen / warumb eine Rede wahr ist / folget auf den Glauben. *Ecquis verò fidei & mysteriorum causam vel rationem reddere potest, quæ sunt* *ἡμῶν ἡμῶν λόγον, καὶ ἡμῶν πάντων κατὰ λήψιν τῆς κλισηῆς φύσεως*, docente Justino. III. docet quod per cognitionem fides exi- ret. p. 7. Und weil die Wissenschaft vollkommener ist / als der Glaube / folget / daß wenn man die Wissenschaft erlanget hat / so weit man dieselbe erlanget hat / der Glaube aufhöret. *Aliena autem hic sunt, imò contraria, quæ ad marginem è Patribus probationis ergò hîc affixit, utpotè è Cyrillo & Lactantio, quales nempe probationes Dreierianæ plerumq; esse solent.*) *Cyrill. Alex. l. 4. in Esaiam orat. 1. Sufficit ad fidem cordatis hominibus vox DEI. Hæc locutus sum, inquit, vobis non frustra, sed ut sciatis & credatis, & cognoscatis, quod ego sum. Per cognitionem enim fides est, & per fidem cognitio. Nisi enim, inquit, credideritis, non intelligetis. Lactantius l. 2. inst. c. 6. Si credis cur, cur ergò rationem requi-*

ris, quæ potest efficere, ne credas? si verò rationem quæris, & quærendam putas: ergò non credis. Ideò enim quæris, ut eam sequaris, cum inveneris &c. Rectius ad testimonium Socinianorum provocasset D. Dreier; ut ex iis quæ p. 9. habentur, liquet. So weit wir nun dieses wissen/ so weit glauben wir nicht/ denn wir halten die Rede wahr/ nicht bloß darum/ daß sie der H. Geist geredet hat/ sondern daß sie sich gründet auf gedachter Vereinigung. Ita enim Socin. volunt: non credendum esse verbo Dei in his, de quibus id ipsum testatus, I Deo, quod Deus aliquid dicat aut testetur, sed quod id quod testatus est, rationi consonum, ac verum esse appareat, & per rationem quandam sive à priori, sive à posteriori, per causas vel affecta propria, id ita se habere demonstrari possit: Vid. Socin. part. III. deservat. Christ. c. II. IV. VI. Smalcus in Joh. c. I. p. 89. Schæfferus de Resurrect. Christ. p. 33. System. nostrum Theol. T. I. c. IV. qv. IX. p. 604. Socinism. prof. Sect. II. contr. VI. Quod verò notitia omninò pertineat ad fidei partes Syst. Theol. T. X. Art. III. c. I. q. II. p. 309. probavimus, additis etiam Lombardi, Estii, Costeri, & Justiniani, ut & Fratrum Walenburg. ὁμοῦν φως testimoniis, quomodò etiam in A. C. dogma de justificatione esse omnium precipuum, in tota doctrina Christiana fidei articulum, cujus **COGNITIO MAXIME NECESSARIA EST OMNIBUS CHRISTIANIS.** Addatur etiam scriptum nostræ Facult. Theol. Germanicum, de erroribus Calvin. saluti exitios. p. 86.

§. XXVII. Periculosior adhuc error est de fide: quod nempe fides nihil aliud sit, quam credendo DEUM amare. Ita enim confunditur lex, & Evangelium. Ad legem namq; pertinet amare DEUM: ad Evangelium v. credere in Christum. Et valdè analoga est hæc assertio Papizanti definitioni Contr. Horneji in iter. adfert. th. CX cum fidem vivam talem dicit, ait, respectu operum quæ habet: & bona opera requiri vult, non ut veram fidem probent, sed ut **VERA FIDES** sit, uti h. cxxvi. dicit. Si enim fides nihil aliud est, quam credendo amare Deum, non viva est, nisi respectu operum, utiq; fides in se vera non erit, quæ apprehendit gratiam Dei & meritum Christi. ac amor Dei, & bona opera erunt summa fidei, uti jam ante XXV. annos in Harm. Calixtino Hæret. Sect. II. c. VI. §. 5. p. 1018. monuimus. Nec apparet, quomodò ista definitio fidei sive à Socinianismo, sive ab Arminianismo liberari possit: siquidem Sociniani fidem salvificam ita definiant, quod nihil aliud sit, quam sub spe vite æternæ DEO obedire: & obedientiam s. observantiam præceptorum DEI fidei justificantis essentiam & formam faciant, uti habet Socinus part. IV.

de

de Servat. Christ. c. XI. & de justificat. p. 58. & 115. ut & in Miscell. p. 162. nec non tractatū de fide & operib. p. 110. 113. 118. &c.

Quem gravissimum errorem confutavimus in Socin. profl. sect. VII. Art. VI. q. V. & VI. Arminiani etiam Apolog. fol. III. obedientiam genus fidei justificantis faciunt, dicuntq; obedientiam esse ipsam fidem, quæ & quatenus est opus nostrum, & fidem ut conditionem requisitam, ac proinde ut actionem nostram ad justificationem concurrere, contendunt. Et p. 112. c. X. Apol. ita habent: Quod si fidem Instrumentum esse velimus, fieri non potest, ut concipiatur ALIOMODO instrumentum esse; quam quatenus opus est, ex prescripto, & per gratiam DEI à nobis præstitum V. Considerat. Armini c. X. quæst. IV. p. 241 seqq. quod & in Harm. Calixt. Heret. Sect. III. c. VI. §. V. p. 109. notatum.

§. XXIX. Ecclesia non est, quæ Verbi prædicationem quamcunq; habet: seu puram seu impuram, & usum pariter Sacramentorum quemcunq; seu legitimum, seu illegitimum: sed quæ Verbum DEI purè prædicat, & Sacramentis utitur, secundum institutionem Christi: quemadmodū in A. C. art. VII. docemus, quod Ecclesia sit congregatio sanctorum, in qua Evangelium RECTE docetur, & RECTE administrantur Sacramenta. Conf. Repet. Art. VII. punct. II. Antitheseos, & Contrariæ sententiæ principium, & postulatum est prorsus Syncretisticum: meritò ab orthodoxis condemnatum. Conf. Conf. Rep. Art. proæm. I. punct. I. & II. & Digress. de nova Theol. Syncretist. ad Syst. Theol. T. I. p. 887. seqq. per totum; ut & Syncret. Calixt. ante XXV II. annos hic publicis Disp. propositus.

§. XXIX. Non admittendum est, quod dicitur, Theologos dissensu suo, circa materiam cœlestem Baptismi fateri, nihil certi de ea è, Scriptura colligi posse: adeoq; tacente Scriptura nobis etiam tacendum hic esse. Dissensus enim ille magis est in verbis, quàm in re ipsa. Et res eodem recidit, si accuratè expendatur, si dicatur Baptismi materiam cœlestem, si integrè definienda sit, SS. Trinitatem esse, Patrem sc. Filium DEI, Christum Θεὸν ἐκ Θεοῦ, ad cuius integritatem non Divina tantum, sed etiam humana natura spectat: quemadmodum ad hanc omninò etiam pertinet Sanguis Christi, cuius particeps factus est, nostri causa, nec non Spiritus S. quod una voce dicitur Verbum & nomen DEI, hoc est, Deus ipse Trinus & unus, Pater, Filius, & Sp. S. quod in Syst. Theol. T. IX. art. V. cap. IV. exposuimus, & quæst. II. p. 182. seqq. è Scriptura, & libris Symbolicis ostendimus: idq; contra Dn. Mediatoris declar. Germ. I. XVII. qv. LXXX. seq. p. 677. seqq. abundè demonstravimus: Nosq; ad id credendum, per juramentum

tum religionis & ipsa concordia Formula obligat, juxta *Catechismum*
B. Lutheri majorem: vid. *Form. Conc.* p. 183. & *B. Luther. T. VI. Jen.* p. 28.
Quibus consonant ex assse *B. Dn. D. Affelm. Disp. de Sacram. pœnit.* th 36.
B. Dn. D. Klotzius Disp. post de Bapt. Sect. I. propos. XI. B. Dn. D. Job. Frid.
König in Theol. pos. p. 789 793. & in *Acad. Jenensi B. Dn. D. Jo. Gerbard.*
de Bapt. l. LXX. XXCII. & *B. Dn. D. Job. Himmelius Synt. Disp.* XXII. de
Bapt. th. LI. *B. Dn. Cundisus in Explic. LL. CC. B. Hutteri &c. Conf.*
& *Consens. Repet. Art. IX & XIII. punct. I. & III.*

§. XXX. *Et si actio illa, quâ baptizando aqua ad abluendum applica-*
tur, fortè materia baptismi propinquior dici queat, ut forma consistat in
Baptismali actu, seu absolute in nomine SS. Trinitatis: non est tamen in
Scholis nostri hæc loquendi ratio recepta, sed genus Baptismi dicitur
Actio, ut differentia specifica in illa absolute aquæ facta in nomine
Patris & Filii, & Sp. Sp. constituatur. Verùm quia inre ipsa hîc facilè con-
sensus est, de verbis & terminis technicis litigandum haud videtur.

§. XXXI. *Mentem nostratum esse, quod gratia divina, etsi in medio*
actu conversionis resistibilis, sit sub initium tamen ordinariae conversionis
irresistibilis dicenda & habenda sit: non nisi temerè dicitur. Qui fortè
ita dicunt, de conversione extraordinaria, qualis Pauli erat, loquuntur,
non de ordinariâ conversione. Subscribimus vero hic ex assse B. Dn. So-
ceri D. Hülsemanni explicationi, in de Auxil. grat. edit. Lips. quæst. VII.
Aph. III. §. 4. de modo autem resistibilitatis, quanquam dicat Formula
Concordia, in declar. Art. II. p. 673. 674. Hominem non cogi, sed trahi à
DEO, ut ex nolente fiat volens: jam Renatum etiam & renovatum,
tantum boni, & tamdiu bonum operari, quantum & quamdiu à Spiri-
tu DEI impellitur, ducitur, regitur, & gubernatur, addit tamen: Homi-
nem spontè & liberè cooperari Spiritui S. per modum causæ subordi-
natae, non sociæ, quemadmodum equi simul unâ currum trahunt. Et
B. Luth. T. I. Jen. lat. fol. 436. egregiam Disputationem reliquit, de fide infu-
sa, quâ demonstrat: Etiam positâ divinâ gratiâ, hominis voluntatem
non agere per actum ex se elicilum, sed juxta mensuram divinæ in-
fluentia. Addit verò: Horrendum esse Scholasticorum dogma, quòd
fides infusa producat in actum sine bono motu cordis. Et, quomodo
negat esse in hominis irrogeniti potestate, posse tollere vel etiam non
ponere obicem: ita à contrario asserit, posse ponere. Ipsa Augustana
Confessio Art. XII. damnat eos, qui negant, semel Justificatos posse amit-
tere Spiritum Sanctum. Nec verò videtur, posse quempiam dubitare de
compatibilitate possibilitatis intrinsecæ ad resistendum, & actualis non re-
sisten-

sistentie. Cum hoc sit de natura omnis actus humani, qui liber dicitur, ut positâ existentia actus, intrinseca tamen potentia maneat ad contrarium, neq; legitima omninò est inter hæc duo oppositio. Omnis consensus eo ipso, quo est, non potest non esse, ob temporis indistantiam: Ex intrinseca autem dispositione subjecti agentis seu causa proxima, potest esse aliter. Calvinista autem pleriq;, non solum actualem irresistentiã hominis, sed & irresistibilitatem erga gratiam hominem conversuram, propugnant, & hæc pariter ac conjunctim negant Resistere, & resistere posse. Conf. Notæ animadvers. Minister. Tripolit. Anno 1646. Dantiscieditæ p. 9. & D. Mich. Behm. Ineptiens & turpiter Pelagianizans & Synerg. ut & Censura orthodox. contra Lateran. Dantisci itidem editæ Anno 1649. Videatur & B. Dn. D. Dorschei Apol. pro Judicio Argentor. in causa Lateran. &c.

§. XXXII. Christus Job. VI. non loquitur de S. Eucharistia. Et si enim ad finem Eucharistiæ applicari nonnulla ex concione illa Capernaitica possint, & à nostratibus applicari soleant, penes nostros tamen id extra controversiam est, de materia S. Eucharistiæ ibidem Christum non egisse, utpotè quæ tùm nondum instituta erat. Quæ contra D. Calixtum, & D. Dreierum satis asseruimus Harmon. Calixt. Heret. Sect. I. c. VI. p. 82. seqq. & Sect. III. Cap. IX. tit. III.

§. XXXIII. Bona opera ordinari ad salutem tanquàm id, quod removet prohibens, non admittendum est, nisi Papizare quis velit. Vid. Conf. Repet. Art. IV. V. XX. punct. XII. p. 60. T. X. Syst. Theol. Art. II. c. V. qv. IV. p. 256. Harmon. Calixt. Heret. Sect. II. p. 724. seqq.

§. XXXIV. Multò minùs verò statuendum, quod Bona opera ad vitam eternam ordinentur, tanquàm conditio & causa sine quâ non, in adultis. Vid. Form. Conc. Art. IV. p. 698. 704. Tom. X. System. Theol. Art. III. cap. V. quæst. V. p. 258 seqq. & conf. Harmon. Calixt. Heret. Sect. II. c. IIX. p. 722.

Soli Christo, Mediatori DEI
& Hominum, sit Gloria!

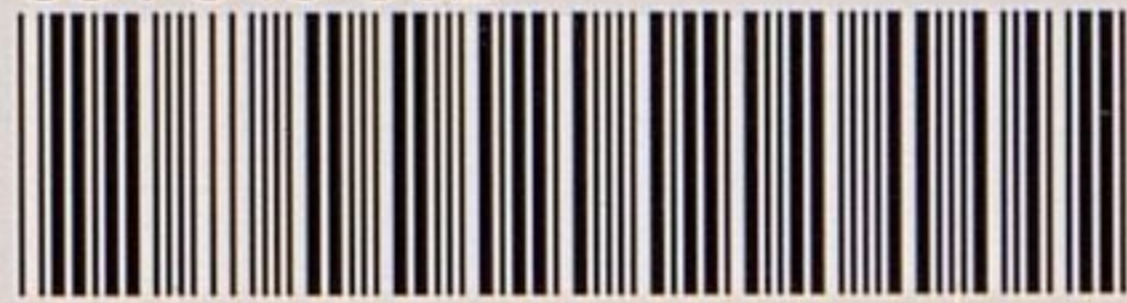

05 A 2476

ULB Halle

3

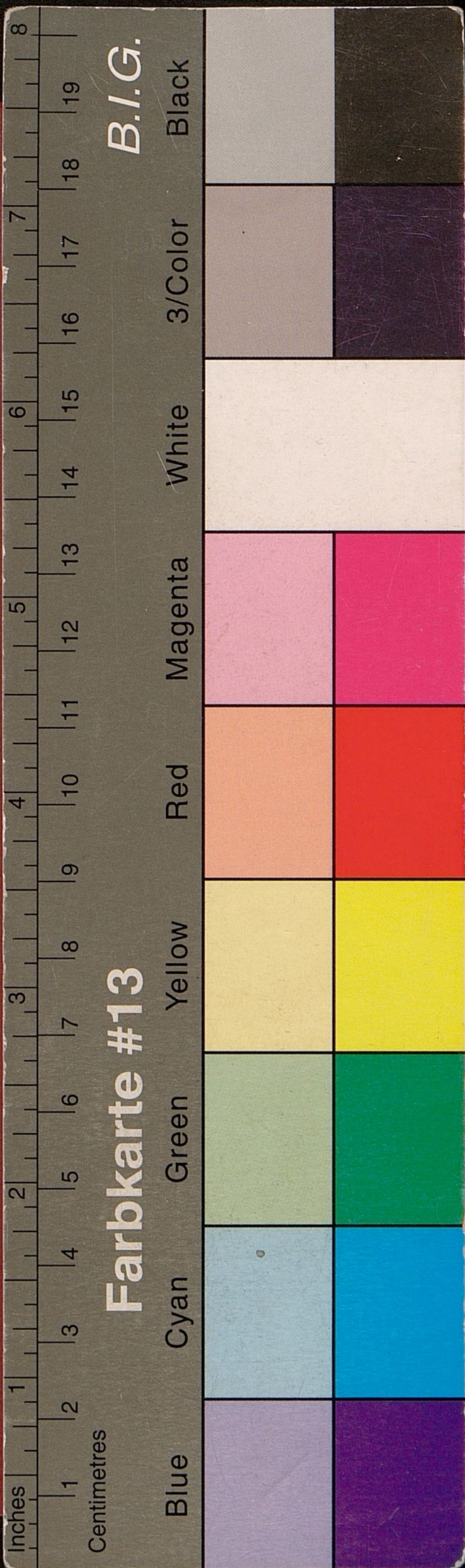
004 545 362

1097

I. N. J.
DISPUTATIO INAUGURALIS
IN SOLENNITATIS JOBELÆI SECULARIS
FORMULÆ CONCORDIÆ
HONOREM,
AD LAUDEM NOMINIS DIVINI,
PRO GRATIOSA CONSERVATIONE
CÆLESTIS DEPOSITI,
FORMULÆ CON-
CORDIÆ,
per ipsos centum Annos intemerate custoditæ,
Quam
ADVERSUS ERRORES NONNULLOS,
IN EADEM JAM PROFLIGATOS,
IN SOLEMNI ACTU, ET CONSENSU ACADEMIÆ,
Pro consequenda **LIGENTIA,**
CONSCENDENDI SUPREMUM HONOREM,
ET PRIVILEGIA DOCTORUM THEOLOGIÆ
IMPETRANDI,
IN ELECTORALI SAXONIÆ UNIVERSITATE,
PRÆSIDE
D. ABRAHAM CALOVIO,
PROF. P. PRIMARIO, PASTORE, CONSISTORII ADSESSORE,
SUPERINTENDENTE GENERALI, p. t. FACULTATIS
THEOLOG. DECANO,
publice defendet
M. FRANCISCUS WOLFIIUS, Stralsunda-Pomer.
Ecclesiæ, quæ Rostochii Primaria est, ad D. Mariæ Pastor, & SS. Theol.
Professor Publicus designatus.
IN AUDITORIO MAJORI,
Ad diem XIX. Nov. An. cl. lxxc. hor. ante- & pomerid.
Litteris WILCKENIANIS, AN. 1686.

